

Två vändpunkter

Finns det något väsentligt som inte redan har sagts om terrorattackerna i New York och Washington DC? Om man intresserar sig i första hand för själva krascherna och allt mänskligt lidande som därav följde är det uppenbart att det mesta – om ock långtifrån allt – redan har konstaterats och kommenterats.

Vi har gång efter annan fått se i TV hur de stolta tornen rasade samman, hur Osama bin Ladin förstrött fyror av ett skjutvapen någonstans ute i öknen och hur bistert president Bush fördömer den internationella terrorismen. Aktualitetsprogrammen, dagstidningarna och tidskrifterna har i sin tur äntligen insett vikten av att sprida saklig information om den muslimska kulturen och dess världsbild.

En del kommentatorer har med hänvisning till Samuel Huntingtons kända tes betecknat terrorattackerna som ett uttryck för en global kamp mellan den västerländska och den muslimska civilisationen. Att ge spridning åt dylika svartvita teser är i den nuvarande situationen inte endast missvisande utan direkt farligt. De eggas nämligen till förhastade hämndåtgärder och nya fanatiska terrordåd.

I väntan på att Förenta staternas väpnade styrkor skall gå till aktion mot talibanregeringen eller direkt mot bin Ladin kan det vara värt att analysera den aktuella världskrisen i ett längre historiskt perspektiv. Krisen uppstod ingalunda när det första flygplanet dök in i World Trade Center. Och den kommer långtifrån att vara över om man mot förmodan lyckas haffa någon av de stora skurkarna i dramat.

Egentligen är det nuvarande spänningstillståndet en kedjereaktion av två långt tidigare skedda vändpunkter i stormaktspolitiken. Den första av dessa inträffade för snart hundra år sedan, närmare bestämt 1907, då Ryssland och Storbritannien efter flera decennier av konkurrerande erövringspolitik i Centralasien enades om att Tibet och Afghanistan skulle bilda en buffertzona mellan de två imperierna.

Överenskommelsen iscensattes av Frankrike, i vars intresse det var att man slöt en stark allians i Europa mot det kejsarliga Tyskland, som i samma tider stegrade sin militära upprustning. Och mycket riktigt, när första världskriget sju år senare bröt ut tvingades Tyskland och de övriga axelmakterna utkämpa ett tvåfrontskrig mot den fransk-rysk-brittiska ententen.

Beslutet att lämna Afghanistan i fred ledde således indirekt till första världskriget, vars slutresultat i sin tur gav upphov till både andra världskriget och kalla kriget. Som en kuriös detalj kan nämnas att den rysk-brittiska uppgörelsen 1907 nåddes samtidigt som en rysk spion vid namn Gustaf Mannerheim helt ovetande om vändningarna i stormaktsdiplomatiken fortsatte sin ritt österut över de tibetanska högländerna ...

Märkligt nog skulle samma karga bergspass och ödemarker fungera som utgångspunkt också för avvecklingen av kalla krigets världsordning. Sovjetunionens invasion av Afghanistan i december 1979 blev startskottet för sovjetimperiets sönderfall. Flygkrascherna i Amerika är ytterst en utlöpare av samma utdragna gerillakrig. Förenta Staternas substantiella stöd till den afghanska gerillan utmynnade först i att Sovjetunionen tvingades retirera. Tio år senare började samma rebellorganisationer rikta sina attacker mot amerikanerna.

Kom därför ihåg årtalen 1907 och 1979 nästa gång du ser på dokumentära inslag från den 11 september 2001.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 5.10.2001